

کتاب دده قورقود و آثار فرهنگی دینی آن در آذربایجان و ایران

(بررسی تاریخی و فلسفی نسخه های درُئسدئن و واتیکان)
(همراه با متن اصلی نسخه گنبد و متن به زبان تُرکی آذربایجانی معاصر)

(جلد اول)

(دده قورقود کتابی و گونبد نسخه سی)

(کتاب دده قورقود و اونون آذربایجان و ایران دا دینسل و کولتورل ایزلری)
(درُئسدن و واتیکان و گونبد نسخه لرینین تاریخل و فلسفی اینجه له مه سی)
(گونبد نسخه سی نین ال یازما و اصلی متنی و چاغداش آذربایجان تورکجه سی)

اسماعیل جفرلی

سومرنشر

۱۴۰۰

سرشناسه	جعفرزاده، اسماعیل، ۱۳۳۶ خرداد-
عنوان و نام پدیدآور	کتاب دده قورقود و آثار فرهنگی دینی آن در آذربایجان و ایران: (بررسی نسخه های درنسدن و واتیکان به زبان فارسی) (همراه با متن اصلی نسخه گنبد و متن به زبان ترکی آذربایجانی معاصر) // اسماعیل جفرلی.
مشخصات نشر	تبریز: سومر نشر، ۱۳۹۹-
مشخصات ظاهری	ج.
شابک	دوره : 978-600-8788-49-2 ؛ ج. ارپال ۶۰۰۰۰۰ ؛ 978-6008788-48-5 :
وضعیت فهرست	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۲۵.
یادداشت	نمایه.
عنوان دیگر	بررسی نسخه های درنسدن و واتیکان به زبان فارسی) (همراه با متن اصلی نسخه گنبد و متن به زبان ترکی آذربایجانی معاصر.
موضوع	کتاب دده قورقود -- نقد و تفسیر
موضوع	Kitab-i dada Korkut -- Criticism and interpretation
موضوع	ادبیات حماسی غز -- تاریخ و نقد
موضوع	-- History and criticismEpic literature, Oghuz
موضوع	داستان های ترکی آذربایجانی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Azerbaijani fiction -- Early works to 20th century
رده بندی کنگره	PL ۹/۹۵
رده بندی دیویی	۳۶۲۳/۸۹۴
شماره کتابشناسی ملی	۶۱۸۸۳۳۱

نام کتاب : کتاب دده قورقود و آثار فرهنگی دینی آن در آذربایجان و ایران (جلد اول)
 (بررسی نسخه های درنسدن و واتیکان به زبان فارسی)
 (همراه با متن اصلی نسخه گنبد و متن به زبان ترکی آذربایجانی معاصر)
 نویسنده : اسماعیل جفرلی (جعفرزاده).

ناشر : سومر نشر (sumernashr@gmail.com, yahoo.com)

لینوگرافی و چاپ، صحافی: چاپ اعظم تبریز.

نوبت چاپ و تیراژ : چاپ اول ۱۴۰۰، ۲۰۰ جلد.

قطع کتاب و تعداد صفحه : وزیری، ۲۲۸ صفحه.

مرکز پخش : تبریز، انتشارات سومر نشر، تلفن تماس: ۰۹۱۴۳۱۱۲۶۸۰

شابک دوره : ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۸-۴۹-۲، شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۸-۴۸-۵

تصویر روی جلد : اقتباس از «بorsa بؤیوک شهر بلدیةسی حطیار کولتور مرکزی بورس،

ولی محمد خوجایا سایقی پروگرامی، ۱۴ اکتبر ۲۰۱۹

بهاء : ۶۰۰۰۰ تومان.

۵	پیشگفتار
۹	۱- کتاب دده قورقود و آثار دینی و فرهنگی آن در آذربایجان و ایران
۹	۱-۱- مقدمه (معرفی کلی کتاب دده قورقود)
۱۲	۱-۱-۱- خواستگاه داستانهای دده قورقود
۱۴	۱-۱-۲- نویسنده داستانهای دده قورقود چه کسی است؟
۱۵	۱-۲- لایه دار بودن اطلاعات در کتاب دده قورقود
۱۵	۱-۲-۱- جهان بینی رئالیسم انتقادی
۱۶	۱-۲-۲- تاریخ نگارش کتاب دده قورقود
۱۸	۱-۲-۳- لایه دار بودن اطلاعات موجود در کتاب دده قورقود
۲۲	۱-۲-۴- تفکرات شیعی غیر غالی ترکان آذربایجان
۲۳	۱-۳- ترکیب عناصر اسلامی و آداب و رسوم گذشته ترکان در کتاب دده قورقود
۲۸	۱-۴- اوغوزان به عنوان منادیان تفکرات صلح جویانه و هومانیتی
۲۸	۱-۴-۱- تبلیغات منفی غربی ها و طغیان گرایان در مورد اوغوزان و دده قورقود
۲۹	۱-۴-۲- اوغوزها هیچوقت آغازگر جنگ نبودند
۳۳	۱-۴-۳- سحرا به سلحشوران اوغوز قهرمان می گویم
۳۴	۱-۵- قید نام دده قورقود در اثرهای تاریخی موجود
	۱-۶- تطابق نامهای موجود در کتاب دده قورقود (نسخه های واتیکان و درسدن) با نامهای
۴۰	جغرافیایی آذربایجان و ایران
	آغاجا قالا، آغ حصار، آغ سونقور، آغ قایا، آغلانغان، آلا داغ، آلپ، آلینجه ویا الینجه، ائورن،
	آمن، اوروز، اوشون، ایمران، بیترک، باسات، بایورد، بایوره، بایندیر، چاخمالی، دولک اورن
	ویا دولک اورن، سالور، سلجوق، قره داغ ویا قاراداغ، قازان، قیان، قورقود، گویجه ماماق،
۴۰	یاپاغیلو، تطابق نام جایها در نسخه گنبد،
	۲- دده قورقود کتابی نین عمومی اوزلیکلری و گونبد نسخه سینین ادبی فلسفی اینجه لهه سی
۶۰	۱-۲- دده قورقود کتابی نین ادبی کولتورل دیرلری

کتاب دده قورقود منبعی غنی می باشد که تمامی عناصر فرهنگی دینی ترکان آذربایجان در آن مستتر است و به بیانی دیگر داستانهای فولکلوریک، حماسی و عاشقی آذربایجان، بنوعی ریشه در داستانهای دده قورقود دارند و از طرف دیگر کتاب دده قورقود اولین کتّابی است که بر مذهب شیعی غیر غالی ترکان آذربایجان صحنه گذاشته است. مذهب شیعی معرفی شده در دده قورقود از غالی گری، تحریفات دینی، سب و لعن، اباحه گری و فرد پرستی اعم از تفکرات شاه خدایی و باستانگرایی به دور است. این نوع مذهب دارای تفکری هومانستی نوا با تساهل و تسامح و مخالف با شدت و جنگ طلبی می باشد.

آنها در نبردها و در زندگی عادی، پیغمبر اسلام، اهل بیت و جانشینان او را و خصوصاً حضرت علی و اولادش را الگوی خود قرار می دهند. در کنار آنها به رسم و رسومات بجای مانده از گذشتگان خود از جمله پرستش گوک تانری ویا تنگری یعنی خدای یگانه، احترام می گزارند و حتی آداب و رسوم شمیستی مثل احترام به موجودات طبیعت، منجمله درخت و کوه و آب، واسب، و ... در بین آنها دارای اهمیت ویژه ای می باشد.

در کنار تمامی این موضوعات باید دقت نمود که کتاب دده قورقود یک نوشته دینی و عقیدتی نیست بلکه یک داستان اساطیری و حماسی اجتماعی می باشد و طبیعتاً ویژگیهای مختلف چنین داستانها را نیز در خود دارند. انسانهای داستانهای کتاب دده قورقود، انسانهای معمولی جامعه هستند آنها در کنار قهرمانی ها و مبارزات انسانی، بدور از خطا نیز نیستند و در عین حال چنین اعمال و حرکات قابلیت تفسیر گسترده ای نیز دارند. این کتاب نیز در هیچ جایی چنین اعمال و حرکات را جزئی از فرهنگ و مذهب این افراد نشناخته و به آنها لباس مذهبی نبوشانده است. متأسفانه در گذشته ی نزدیک، اینگونه مسائل است که مورد سو استفاده بعضی مغرضین قرار می گیرد و آن را بهانه ای برای حصر و منع آن قرار داده اند بقول ظریفی

اگر قرار باشد برای هر تفسیر شخصی، معنی ایجاد شود باید کلیه کتابهای ادبی و عشقی و عرفانی، به بهانه اباحه گری منع گردد^۱.

چنانچه در این کتاب و بر مبنای تک تک داستانهای دده قورقود بیان خواهد شد، ترکان اوغوز در هیچ جنگی آغاز کننده جنگ و شدت نبوده اند آنها هر موقع جنگیدند فقط زمانی بوده است که متجاوزین به خاک آنها حمله کردند و آنها مجبور به دفاع از خاک خود و دفاع از جان و مال و ناموس انسانهای خود شدند. طبیعتا وجود چنین موتیوهای رفتاری (نقشینه های فرهنگی) که در قرن ۲۱ مورد توجه فرا گرفته در یک فرهنگ و اخلاق متعلق به دوره های آغازین تاریخ، بسیار شگفت انگیز و در عین حال تحسین بر انگیز می باشد.

در فرهنگ آنها توطئه و قتل و غارت و تجاوز به ناموس دشمن معنایی ندارد. از پشت خنجر زدن، دورگویی و بهتان زدن به دشمن در اخلاق آنها جایی ندارد آنها همیشه جنگ مردانه و رو در رو را به عنوان روش مبارزه انتخاب کرده اند و حتی در مقابله با اژدرها نیز کشتن آن را در خواب روا نمی دانست و آن را بیدار می کنند و در صورت حمله اژدرها به مبارزه و نبرد با او بر می خیزند.

در کتاب دده قورقود، مونوگامی تفکر غالب فرهنگ ترکان می باشد، خبری از پلی گامی و رسومات مجوسی مثل اجاره دادن جنس مخالف و یا نکاح چند همسری در بین آنها وجود ندارد. این موضوع با اسناد و مدارک لازم در بخش های مختلف مورد اشاره قرار می گیرد.

۱- به عبارت دیگر اگر قرار بود با تفسیر فردی منع و حصری ایجاد شود فقط همین شعر خواجه حافظ شیرازی «این خرد خام به میخانه بر. تا می لعل آوردش خون به جوش». برای حصر کلیه کتابهای او کافی خواهد بود حافظ در این شعر، نه تنها بر بیهودگی عقل صحنه می گذارد در عین حال در ظاهر آن را با اباحه گری ادب می نماید. حال آنکه می دانیم چنین تفسیری از حافظ ممکن است بنظر عده ای رفتن به بیراهه باشد. طبیعتا چنین طرز منش و برخورد در مورد تمامی شاعران بزرگی مثل نظامی، سعدی، مولانا، فاضولی، نسیمی و شهریار صادق خواهد بود. طبیعتا در چنین حالتی کل فرهنگ و آداب و رسوم و ادبیات و حکایات زیر سوال می رود.